

SZÖVEG –
SZÁSZ ADRIÁN

KÉP –
ÉDER VERA

A csudákon túl is őrizni a varázslatot

Mire tanít egy szerelmes kamasz és a magyar mitológia találkozása?

Ha már oly népszerű a skandináv mitológia vagy a kelta folklór, miért ne lehetnének tizenéveseink a magyar mondavilágra büszkék? Ahhoz, hogy modern irodalmi köntösben ismerkedjenek vele, jó első lépés lehet *Viola Szandra* mágikus meseregénye, a Piliscsudán játszódó *A Világfa kilenc* ága. A Hajnal öröksége című ifjúsági fantasysorozat első epizódjáról a szerzővel, a szentesi születésű, Piliscsabán élő író-költővel, a Poétikon rádióműsor szerkesztő-műsorvezetőjével beszélgetek.

♦ – „Megérkeztünk.” Ezzel a mondattal indul a regényed, de milyen világba érkezünk meg pontosan?

– Egy olyanba, amelyikben nagyon fontos a játék és a varázslat. Mert amit a leginkább megőriznénk a gyermekkorunkból, az annak megélése, hogy milyen varázslatos tud lenni – bármi. Hiszen akkor még egy csomó csodát elhittünk, játéknak éltük meg azt is, ha segítenünk kellett egy „unalmas”, felnőttes tevékenységben: fűnyírásban, mosogatásban. Ezt a szemléletet próbáltam újra megtalálni, s általa az olvasót olyan világba csöpöptetni, ahol nem üres feladatok vannak, hanem minden kicsit mágikus is.

*Olyan rezgéseket
érzek most a világ
kultúrájában, hogy
mindenki – fiatal
és idős – keresi
a gyökereit.*

– Ilyennek tartod sok más mellett – a történetben a főhős által is megélt – első szerelmet?

– Azt gondolom, hogy nemcsak az első, hanem minden szerelem során a varázslatérzést keressük. Mert mi is a varázslat? Az, amit nem tudunk minden ízében megfogalmazni, kielemezni. Egy titok, ami előttünk sem fedi fel magát. Sokan szeretnék varázslatként, nem racionális döntésként megélni a szerelmet, még ha felnőttkorban kell is, hogy bizonyos mozzanatait a józan ész befolyásolja.

– Főszereplőd, a tizenhat éves Lichtenberg Hajnal édesapjával költözik a nagyvárosból vidékre, ahol hihetetlen kalandok részese lesz. Mennyire valós karakterekből, helyszínekből táplálkoztál?

– Visszagondoltam tinédzserkori énemre, hogy bele tudjak helyezkedni egy tizenhat éves lány helyzetébe. Hajnal

viszont nemcsak azért tér el tőlem, mert a mai tinik mások, hanem mert sosem használlok a valósággal százszázalékos egyezést. A nagymamám alakját vagy az egykori kedves cicám karakterét sem egy az egyben emeltem be a regénybe. Belső válságot szülne, ha pontosan akarnék megírni történeteket, nem pedig jól. Ami érdekes: akad néhány helyszín, például a nagymamámék régi háza, amik szinte mindig előjönnek a „koponyamozimban”, amikor más regényeket olvasok. Már több száz történetet lejátszottam a fejemben ugyanezekben a színtereken, írás közben viszont nem ide tértem vissza. Ha már Piliscsuda, akkor főleg a lakóhelyem, Piliscsaba ihletett meg, például egy barátnőm háza, amely ma már szépen fel van újítva, de a regényben még romos állapotban, „kísértetkastélyként” jelenik meg.

– A történet mágikus hangulata az ősi magyar népmesei, mitológiai elemek beleszővéséből is ered. Jól sejtem, hogy ez a világ még nem a regénybeli Hajnallal egyidősen kezdett vonzani téged?

– Az ő korában olyan voltam, mint bármelyik tizenéves. A néprajz csak az utóbbi években lett fontos, amikor kerestem egy „hazát”, egy biztonságot. Mert a biztonságot az embernek egy darabig a szülei jelenléte adja, de legkésőbb kamaszkorba lépve ebből kinövünk. Felnőttként viszont újra otthonra szeretnénk találni – nekem ezt a magyar nyelv, irodalom és kultúra biztosítja. A magyar néprajz azon túl, hogy elrepít egy régi világba, amelyből építkezhetek, érdekes, jópofa, humoros babonákat, szokásokat tartalmaz. Ha az ünnepeinkre gondolok, szerintem minden család megőrzött ezekből néhányat. Ráadásul szépen egybe is simulnak a kereszténységgel, ami számomra szintén fontos: a hiedelmek között is van, ami például a szentelt vízhez kötődik. Az istenhit már a *Használt fényforrások* című verseskötetemet is áthatotta, és itt is megjelenik, mert az irodalom természeténél fogva szakrális, könnyű eljutni általa a végső kérdésekig. A fényforrások, illetve a regényben a bukott fényhozók megjelenése is a keresztény jelkép újragondolása.

– Szerinted a kiskamaszok, akikhez a Világfa kilenc ága szól, mennyire fogékonyak erre a mágikus világra és a természetközelségre, amely a műben szintén fontos szerepet kap?

– Olyan rezgéseket érzek most a világ kultúrájában, hogy mindenki – fiatal és idős – keresi a gyökereit. Szláv népek zenéit is hallgatom, és ez a világzenében ugyanúgy tetten érhető, mint az irodalomban. Arra is sokan

Aki alkot, az nem én vagyok, hanem a gyermekkori énem. Táplálom őt, figyelembe véve azt is, hogy egy gyereket nehéz munkára bírni.

rájöttek – a koronavírus-járvány kapcsán vagy attól függetlenül –, hogy a természetközelség milyen fontos a pszichének, az egészségnek, hogy jól jön a helyes táplálkozáshoz, a társadalomtól való függetlenedéshez. Sokan választanak hagyományosabb életformát, kiköltöznek a városból, ahogya főszereplőm és édesapja is tette, ott pedig kiderül, milyen fontosak a természet erői. Ez az érték számomra akkor lett – a tinédzserkori kutya-sétáltató és egyéb sétákon túl – igazán lényeges, amikor Budapest vonzáskörzetébe költöztem, s megtapasztaltam a nagyváros és egy kisváros különbségeit. De a mai fiatalok alaptól érzékenyebbek a természetvédelemre, a klímakrízisre, mint mi voltunk tizenévesen.

– A mai tinik eszköztára, szókincse is más, mint a korábbiaké, de a regényedben teljesen közös nevezőre tud jutni a régies és a modern...

– Semmiképp sem szerettem volna valami élettelenül archaikusat létrehozni. A főhősöm ezért kicsit szemtelen, szkeptikus, a mai tizenévesek szlengjét használja. Persze ahhoz, hogy irodalmi nyelven íródják a szöveg, bizonyos határokat nem léphettem át. Amúgy is ahány tizenhat éves, annyiféle szókinccs létezik. Humort pedig nem is

szándékoltnan csempésztem a szövegbe, de amikor az első felolvasásoknál nevetett a közönség, örültem neki, mert humoros irodalmat a legnehezebb írni.

– Jó humorforrás például egy lidérc és az Instagram közös cselekményszálba emelése, de a különös tulajdonságokkal felruházott állati szereplőid is.

– Nagyon szerettem a macska, Cicelle karakterét írni, mert az életben is tapasztalom, hogy minden macska külön egyéniség, majdnem olyan széles skálán mozognak, mint az emberek. Mókamesterek, de el is gondolkodtatnak: Cicelléről is kiderül, amikor nagy ritkán megszólal, hogy mennyi mindent tud. Pont olyan segítőkés, ahogy egy kisállat a valóságban is segíthet az embernek nehéz helyzetekből felállni. Gazdája, a boszorkányos Luca asszony pedig a főhős felnevelését támogatja. Ma már szerintem kevés ilyen ember – talán néhány nagymama, illetve tanár – áll a fiatalok mellett, pedig nagy szükség volna rájuk. Ő egy kicsit javasasszony, ért a gyógyfüvekhez, sőt gyanúsán sokat tud az átjárhatóságról a transzcendens világ és a valóság között, izgalmas okfejtései vannak... De az anekdotázó madár, Csicsörke is érdekes ismereteket oszt meg a madarak

életéről. Róluk én is sokat olvastam, többek közt azt, hogy némelyik hetekig le sem száll, és nemcsak eszik, hanem alszik is repülés közben. Ez olyan izgalmas: vajon milyen az álom a levegőben, fontos-e, hogy milyen közegben álmodunk?

– Az ilyen tünődéseidből úgy látom, mintha sikerült volna átmentened a korábban emlegetett gyermeki énedet mostanra is...

– Az alkotásban meg tudtam őrizni, enélkül nem is tudnék írni. Tudatosítottam magamban, hogy aki alkot, az nem én vagyok, hanem a gyermekkori énem. Táplálom őt, figyelembe véve azt is, hogy egy gyereket nehéz munkára bírni. Ahogyan a diákok sem szeretik a házi feladatot, az írásnál is fontos, hogy ne kényszer munkára ítéljem a gyermeki énem, mert rögtön ellenállna. Hagyok hát neki szabadidőt is, ami valahol szintén az írás része, ilyenkor kedvemre olvasatok, akár magyar néprajzot. Hálás vagyok, hogy elmerülhetek benne, hogy magyarnak születtem. És kivárom az ihletet, mert a hétköznapi énem sosem tudná megközelíteni azt, ami egy kiérlelt, áldott pillanatban születő írásomban benne lehet.

– Ha már ihletett pillanatok, milyen volt költőként ezúttal hosszabb prózai szöveget alkotni?

– Félttem, hogy nem lesz elég cselekményem, mert a regényszöveget is egy rövid költői alapból kezdtem kibontani. Szinte csak azért kreáltam köré cselekményt, hogy egy-egy fontos mondatot, ami előre megvolt a fejemben, a megfelelő ponton elhelyezhessek. Ezekért a mondatokért hajlandó voltam egy egész regényt megírni... Persze amikor már varrtam a gombhoz a kabátot, minden magától alakult. Nem tudtam, hová fogok kilyukadni, bíztam benne, hogy ez jól tesz a történetnek. A tudatalattim végül olyan dolgokat is elrejtett benne, amiket később ki tudtam fejteni, pedig magam sem sejtettem, hogy az a motívum egyszer fontos lesz. Az írott világ ebben is modellezi a valóságot: az életben is rendre működésbe lépnek szálak, amelyekről nem tudjuk, hogy később összefutnak.

– Ha most megjelenne a Mitmitke nevű karaktered, aki egy kívánságteljesítő lidérc, mit kérnél tőle?

– Az egészségen és a szerettem egészségen túl kiapadhatatlan tehetséget, ihletet, és hogy ehhez még életemben megadasson a siker minden feltétele. Nem az álsikeré vagy a pénzen megvehető sikeré, hanem azé, ami annak köszönhető, hogy az írásaim eljutnak a közönséghez, és örömet szereznek. ♦

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

Az égő áldozat

„Az Úr kegyesen tekintett Ábelre és áldozatára, Kainra és áldozatára azonban nem tekintett. Ezért Kain nagyon haragos lett, és lehorgasztotta fejét.”

(Ter 4, 4-6)

♦ **1.** Na persze, hogy a legjobb termésemet, melyért annyit fáradoztam, elégessem a semmibe? Füstté váljon egy teljes évnyi robotolás, egy abszurd, értelmetlen szabály miatt, mely szerint a gyümölcsseim legjava az Istené? Talán Isten túrta a földet éjjel-nappal, az ő keze sebesedett ki, az ő vére folyt a barázdákba? Talán ő etette, itatta, hajtotta az igahúzó állataimat, öntözte, trágyázta teljesen egyedül, bűzben és égető napsütésben a növényeket, hogy erőre kapjanak? Könnyű neki évente egyszer megjelenni, learatni, aztán felgyújtani, amit valaki más vetett, aztán állni is tovább, ez nekem is menne. Ráadásul semmi szüksége rá, soha nem volt, nem is lesz éhes, hiszen az Istenről beszélünk, kérem szépen! Legalább odaadná valakinek, és nem a tűz emészténé fel azokat a verejtékes munkával előállított kincseket. Bezzeg ha vele tenném én ugyanezt, fognék valamit, ami számára a legkedvesebb, és a szeme láttára legyilkolnám, nézne nagyokat gondolom... Pedig akkor végre kvitek lennénk. Inkább átlógok a másik telekre, lenyesek mindenből egy tizedet, a szomszéd gazdának annyi van, hogy úgyse fogja észrevenni, rám bizonyítani meg biztos nem tudja, azt teszem az oltárra, azt gyújtom meg, megvan nekem a magamhoz való eszem, holmi Istenkék nem fognak engem tönkretenni, nem ma jöttem le a falvédőről.

2. Eljött az éves áldozat határideje, nem mondom, hogy vártam, de nincs mit tenni, engedelmeskednem kell. Végigsétálok az istállókon, ólakon, sorba veszem az állataimat, aztán összehasonlítom a tavalyi helyzettel, és megállapítom, hogy elég szépen gyarapodtunk. Minden nyájból kiválasztom a legkövérebbet, a pásztorok persze próbálnak meggyőzni, hogy nem is az a legnagyobb, a legszebb... Nem is hibáztatom érte őket, érzelmileg kötődök ezekhez az állatokhoz, a munkájuk eredményét látják bennük, de én nem támogatom, nekem is van szemem, pontosan tudom, melyiket kell az áldozatra vinni ahhoz, hogy ne lehessen csalással valólni. Isten adta, Isten elveszi, mantrázom magamban, miközben a hegyre terelem a jószágokat, ez könnyíti a helyzetet kicsit, meg persze az is, hogy az áldozat bemutatása után is bőven pluszban lesz az éves mérlegünk. Ennek ellenére jó lenne tudni, hogy mégis mi az értelme mindennek, mert néha olyan érzés, mint a semmibe lökném ezeket a csodálatos élőlényeket, ha nem gyűjtanám fel őket utána, ott rohadtának meg az oltár közepén, és a keselyűk járnának csak jól velük. Ne az értelmet keresd, csak bízzál, mostanában egyre többször jut eszembe apámnak ez a szavajárása, van egy olyan felsőbb értelem, folytatam a gondolatot magamnak, melynek működését soha fel nem foghatjuk ésszel. Ez is segít, és bár nem könnyű látszólag feleslegesen levágni a kedvenc bárányomat, miközben némán bámul rám, mégis megteszem. ♦

KÉPMÁS-EST

FILM és PSZICHOLÓGIA

Várkert Bazár
Testőrpalota, Vetítőterem
Budapest,
1013, Ybl Miklós tér 2-6.

HA A SZERETET NEM ELÉG

Mit tehetünk, ha legjobb igyekezetünk ellenére is szenvedni látjuk a családtagjainkat? Mit jelent a jól működő család? Szakértő vendégünkkel arról beszélgetünk, mi történik, ha a másik életét éljük, hogy megbetegíthet-e a rosszul értelmezett gondoskodás és meddig vagyunk felelősek a szeretteinkért.

Szeptember

07.

19:00

A beszélgetés előtt a **Pragma** című rövidfilmet (29 perc) vetítjük le. Rendező: Szelestey Bianka.

Szám Kati szakértő vendége: **Dr. Balogh Klára** pszichoterapeuta, kiképző családterapeuta, a „*Transzgenerációs történetek, örökül kapott traumák és feldolgozásuk*” című kötet egyik szerzője.

A Képmás-estre a belépéshez regisztráció szükséges, a belépő személyenként egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

TÁMOGATÓ:

RENDEZŐK:

Találkozzon a Lira szerzőivel
a 28. Budapesti Nemzetközi
Könyvfesztiválon!

Keresse ingyenes kiadványunkat
a Lira standoknál!

Magvető, Athenaeum, Corvina,
General Press, Partvonal
Millenáris, B épület B56-os stand

Manó Könyvek, Menő Könyvek
Millenáris, D épület, D6-os stand

 Lira

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
#JÓÉJTPUSZI

J a j !

◆ Isten jelenlétéből sosem elég.
Az ember megismeréséből sosem elég.
A teremtett és megváltott világ
csodálatából sosem elég.
A Jézussal való éneklésből-táncolásból
sosem elég.
Az ige csócsálásából, nyammogásából,
savanyúcukorkaként szájunkban
forgatásából sosem elég.
Ne legyünk mohók,
és mégis legyünk mohók!
Ne börtönljünk igazi, tiszta örömeiből,
hiszen velünk jár a világ ura és megmentője!
De ami ártalmas,
ami rakkendrollnak álcázott üzlet,
ami bölcsességnek álcázott könyörtelenség,
ami önépítésnek álcázott egoizmus,
ami önuralomnak álcázott önkínzás,
ami őszinteségnek álcázott tahóság,
ami poénnak álcázott átverés,
abból börtönljünk!
Ne tömjük fejünket és szívünket
mindezekkel, mert elnehezedünk,
cammogni tudunk csak, mint egy mamut.
Börtönljünk, mert bár az emberiség
üdvözült örömmel zabálja az autógumit,
a lócitromot, sósavat, fáradtolajat, attól még nekünk
nem kötelező lerombolni önmagunkat!
Cseréljük le a régi bőrünket,
mint a kígyó, új tomlóbe kerüljön az új bor!

Ne foltozgassuk az ócska emberi hacukákat,
ha Isten dicsőségének aranyköntösébe
szeretne bújtatni bennünket!
Az emberiség menő klepetyusán
egyre sokasodnak a tarka foltok,
egy kis horoszkóp, egy kis hűtlenség, egy kis káröröm,
egy kis bosszú, egy kis közönségesség, egy kis giccs,
egy kis sár, egy kis vér, egy kis ürülék, más testnedvek,
s az egész olyan guszta, szagos, újszerű!
Mégis kilóg a lóláb.
A forradalom nevében gyűlölni,
az egyenlőség nevében rombolni,
a szexuális szabadság nevében kutat mérgezni,
az elfogadás nevében karaktergyilkolászni
jó móka, de igazából nem valami modern.
Csak tetszetős patchwork az örök
emberi aljasság ócska szövetén.
Jaj nekünk, ha hagyjuk,
hogy a világ áradó érzékelései helyett kisvideók
cukiságosan unalmas színes fűrészpórával
tömjék meg a fejünket!
Jaj nekünk, ha szívből meghozott
döntések helyett pillanatnyi
érzésekre hagyatkozunk!
Jaj nekünk, ha érzelmi intelligenciánk
helyett a nemiszerveinkben bízunk!
Jaj nekünk,
ha az élet örömeinek keresése helyett
szexi kis halálokkal játszozunk! ◆

VIG

23 | 24

Molnár Ferenc
AZ ÜVEGCIPŐ
rendező | Mohácsi János

Presser Gábor
Sztevanovity Dusán
Carlo Collodi
PINOKKIÓ
rendező | Keresztes Tamás

Friedrich Schiller
ÁRMÁNY ÉS SZERELEM
rendező | David Doiasvili

Hanoch Levin
KRUM
rendező | Valló Péter

Peter Shaffer
AMADEUS
rendező | Hegedűs D. Géza

Carlo Goldoni
A HAZUG
rendező | Horváth Csaba

A Magyar Nemzeti
Akadémia elnöke: Varga Mihály
Elnök: Pintér Csaba

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
KÖZPONT

BUDAPEST

www.vigszinhaz.hu

BÉRLETEK MÁR KAPHATÓK

SZÖVEG –
JANCSÓ ÁGNES

„A Duna paradicsoma”

A Lupa-sziget

A Duna teljes szakaszán közel ezer szigetre bukkanhatunk, ezek egyike a Budakalászhoz tartozó Lupa. A nyolcszáz méter hosszú és kétszáz méter széles földdarab száz évvel ezelőtt még lakatlan erdős terület volt, az 1930-as évek végére viszont népszerű üdülőszigetté változott.

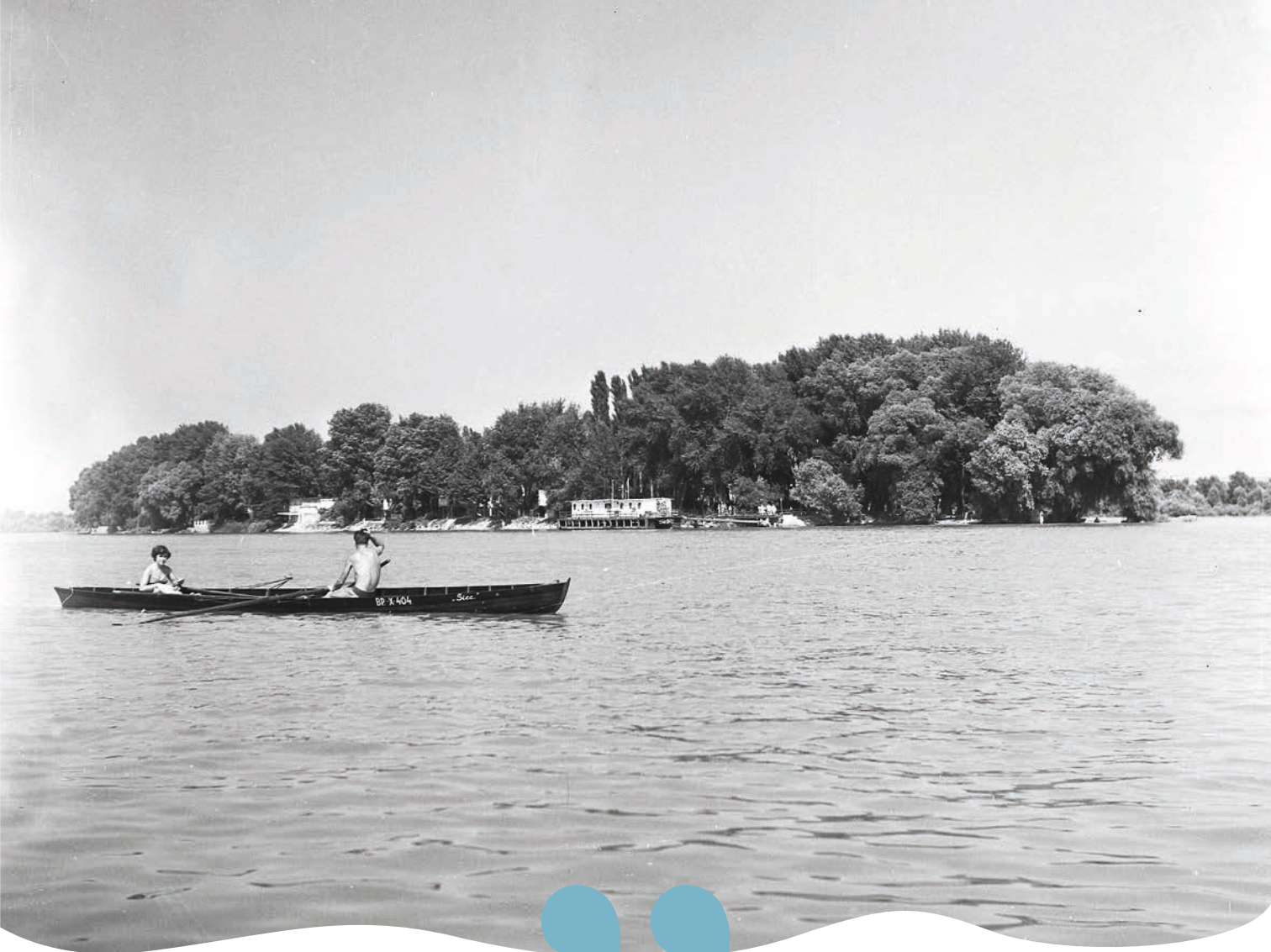
◆ LUPA VAGY LUPPA?

A Szentendrei-szigettől délnyugatra található Lupa-sziget egyes források szerint már a XVII. századi térképeken is felbukkant, de egyértelműen felismerhetővé Berger József 1836-os térképén vált, ahol *Insel Mereszgyán* néven szerepelt. A tulajdonosai után elnevezett földdarab az elmúlt másfél évszázadban többek között viselte a *Morosgyán*, a *Petkó* és a *Mészáros* nevet is. A mai neve *Luppa Péter*hez (1838–1904) köthető. A pomázi földbirtokos, mérnök és országgyűlési képviselő nagy kalandor volt, diákkorában társaival Bécsből a Fekete-tengerig csónakázott, későbbi úti élményeiről rendszeresen publikált beszámolókat. Szerette a természetet, sok időt töltött a tulajdonában álló szigeten, gyümölcsfákat és rózsákat ültetett, és a Lupa virágaiból rendszeresen vitt csokrokat a Parlamentbe. A sziget nevét helyesen két p-vel kellene írni, de a köznyelvben inkább a Lupa forma terjedt el.

„ELHAGYOTT, BUJA FÜVES FOLT”

A sziget 1932-ig lakatlan volt. A hat és fél hektáros terület nagy részét erdő borította, amelyet marhalegelők és gyümölcsösök tarkítottak. Tersánszky Józsi Jenő így írta le a Lupa változását a *Sziget a Dunán* című novellájában: „Elhagyott, buja füves foltnak zöldellett ez a kis sziget a Duna sodrában. Legföllebb a partjának egy részén magaslott néhány öreg fűz és némi rekettyés. Meg a belsejében düledezett egy-két pásztorkunyhó. Azok között sem mindig legelt a kevés számú tehéncsorda, és fűttengetett a pásztorgyerek a hajók felé. Ez a nagy forgalom, nagy fejlődés, csinosodás az alatt a tizenkét év alatt lendült neki az öreg Dunán és mellékén, amióta nem jártunk erre.” A leírás alapján Jókai Mór *Az arany ember* című regényének Senki szigete is eszünkbe juthat – nem meglepő, hogy itt forgatta Korda Sándor a film 1918-as változatát, még a Lupa felparcellázása előtt.

Kép: Fortepan/UVATERY

Szentendrei-Duna, szemben a Lupa-sziget (1955)

Az átalakulás akkor vette kezdetét, amikor a Helvétia Építő és Ingatlan Rt. tulajdonába került a sziget. Az árvizek által alámosott részeket többuszállyni terméskővel erősítették meg, a területet összesen százhatvan darab parcellára osztották. Az úgynevezett nyeles telkes kialakításnak köszönhetően minden telekhez saját dunai kijárat tartozott. A Helvétia közműveket is telepített, bevezették a villanyt, csatornáztak, víztornyot építettek, sőt telefonvonalat is létesítettek. Ekkor ültették a sziget jellegzetességének számító platánsor csemetéit is.

Luppa Péter pomázi földbirtokos, mérnök, országgyűlési képviselő és nagy kalandor volt, aki szerette a természetet, sok időt töltött a tulajdonában álló szigeten, gyümölcsfákat és rózsákat ültetett, és a Lupa virágaiból rendszeresen vitt csokrokat a Parlamentbe.

Nyaraló a Lupa-szigeten. Budakalász, 1941

TELKET VEGYENEK!

A Helvétia jól előkészített kampányt indított a telkek eladására, nem csupán prospektust gyártattak, de rendszeresen hirdettek többek között a Pesti Hírlap és a Színházi Élet hasábjain: „Mert a parcellázó társaság befeküdt minden eszközzel, hogy világvárosi bőkezűséggel, ötlettel, művészi ízléssel alapozza meg Budapest legszebb, legegészségesebb üdülőhelyét. A villák terraszairól a Margitsziget, a Parlament, a város legszebb pontjai látszanak. Kétoldalt a Dunán a tarka vadevezős revű vonul fel, a kacagó szép lányok, a kisportolt vízi fiúk pompás revűje. A budai oldal tündéri hegyei vidáman intenek a boldog kis sziget felé” – ezt olvasva nem is meglepő, hogy villámgyorsan elkeltek a telkek. Az átlagosan nyolcvan-százötven négyzetméteres területekért ezerkétszáz és ezernyolcszáz pengő közötti összeget kellett fizetni, de akár részletfizetésre is volt lehetőség – derül ki Ablonczy Balázs A város és társadalma – Lupa-sziget című tanulmányából.

A FUNKCIONALITÁS BŰVÖLETÉBEN

A Lupa-sziget első házai 1934-re épültek. A folyamat megnehezítette, hogy az alapanyagokat csak hajóval, később pedig ideiglenes hajóhídon keresztül lehetett a szigetre szállítani. Ezt a szempontot a kezdetektől szem előtt tartották a tervező építésszek, köztük Kozma Lajos, aki a Helvétia által építtetett jellegzetes Bauhaus-stílusjegyeket viselő Napraforgó utcai kísérleti lakótelep házainak tervezésében is részt vett. A sziget egyik legismertebb, a Platán sor 8. szám alatt található nyaralóját is ő tervezte saját magának. A szokatlan formájú, a Duna fölé kinyúló vasbetonból készült erkélyes épület a modern építészeti egyik közismert szimbólumává vált. A nyaralók tervezésében nagy szerepet vállalt még Forbát Aurél, Körner József, Farkas Endre és György, később pedig Dévényi Tamás építésze is. Az egyedi tervezésű házak

mellett a szigeten megjelentek a korszak népszerű, típus-tervek alapján készülő Tátika nyaralói is. Hamarosan létrejött a terület rendezettségét garantáló Budakalász-Lupaszigeti Fürdőegyesület is, amely a tulajdonosok kötelezően fizetendő tagdíjaiból finanszírozta a közterületek karbantartását, a permetezést, a rágcsálóirtást, sőt az értékekre ügyelő telepőr bérét is.

ÜDÜLŐSZIGET SZÜLETETT

A boldog nyaralótulajdonosok elsősorban a tehetősebb réteg tagjai közül kerültek ki, akik a harmincas években fellendülő weekend-mozgalom keretében már nagyobb hangsúlyt helyeztek a munka, a sport és a nyugodt pihenés egyensúlyára, az egészségesebb környezetre. Az ügyvédek, az orvosok és a bankárok mellett a szigeten vásárolt telket Molnár C. Pál festőművész, Keleti Kornél gyáros, Walter Rózsi operaénekes, Páger Antal színész és Bacsó Péter rendező is, akinek első, Nyáron egyszerű című filmjét itt forgatták.

A szigeten cukrászda, teniszpálya, vendéglő és kápolna is működött, a társasági élet fellendült, „egyre nagyobb rajokban keresi föl közönség a Lupa-szigetet”, amit „néhány éve a Duna paradicsomának neveznek. Ez az elnevezés nem önkényes valami. A vadevezősök találták ki, akik virágzó, nyári életet teremtettek ezen a régebben elhagyatott szigeten. A favorit pozíciót gyorsan vívta ki magának, mert a Lupa-sziget Robinsonjai olyan kultúrát teremtettek itt, aminőre nem találunk példát másutt” – olvasható a Színházi Élet 1938-as számában.

EGYSÉGES ARCULAT, TÖRETLEN NÉPSZERŰSÉG

„A szigeten 1941-ig 33 ház épült, számuk 1947-ig mindössze kettővel emelkedett, azonban ezek közül öt ekkor romokban állt, nem is annyira a háborús rombolások, hanem az 1944–45 fordulóján beköszöntő, minden elképzelést felülmúlóan pusztító jegesár miatt” – olvasható Ablonczy Bálint tanulmányában. A rekordmértetű árvíz nem csupán a házakban tett kárt, a kápolnát, a víztornyot is jelentősen megrongálta. Hiába áll a szigeten minden ház vasbeton lábakon, mivel sem töltés, sem gát nem védi a területet, a mai napig minden évben egyszer-kétszer elönti a víz a Lupát, sokszor már a lakóteret is elárasztva. Ez azonban nem szegi a tulajdonosok kedvét, napjainkban negyvennyolc lapos-és tizenkét magastetős nyaraló áll a szigeten, amelynek építészeti arculatát szigorú előírások védik. A Lupa teljes területe ma is autómentes, a budakalászi Ebihal büfétől óránként induló, tizenkét személyes komppal közelíthető meg a legkényelmesebben. ♦

SZÖVEG –
FEKETE FANNI

Ahol az élet vize fakad – Időutazásra hív a megújult REG-ÉLŐ VÁR

A középkorban érezhetjük magunkat, ha ellátogatunk Füzér Várába, amely beszélő várkapitánnyal, középkori fogásokkal és a Szent Korona titkaival idézi meg a múltat.

◆ Kamaszkoromban minden családi nyaralás elmaradhatatlan programja volt négy-öt vártúra. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében járva természetesen Füzér meredeken magasodó várát sem hagyhattuk ki, amelyet azóta is a „legek” közt emlegetek: enyhén tériszonyosként saját lábamon tettem meg a hozzá vezető utat. A REG-ÉLŐ VÁR azóta jelentős rekonstrukción esett át, számos izgalmas és egyedülálló újítással várva a történelmekedvelőket. Füzér Vára a GINOP 7.1.1-15-2016-00022 kódszámú és Füzér Reg-Élő Vár című projektből újult meg.

A SZENT KORONÁT IS ITT REJTETTÉK EL

A füzéri Várhegy Magyarország hét természeti csodájának egyike. Ennek tetején áll a XII. században épült Füzér Vára, amely hazánk egyik legrégebbi kővára. Az ide tett látogatás egy időutazásnak is megfelel: az épület falain belül maga a várkapitány fogad minket, aki holoscreenen keresztül elevenedik meg, és akivel beszélgethetünk is. A középkori hangulatot fokozzák a korhű bútorok, amelyeket ki is próbálhatunk.

A Sütőházban aztán beállhatunk kenyeret, kenyérlángost sütni, emellett *Bornemissa Anna* erdélyi fejedelemasszony interaktív szakácskönyvéből is inspirálódhatunk. A korabeli recepteket ismerőseinknek is elküldhetjük, otthon pedig mi is megpróbálkozhatunk egy-egy régi fogással, mint például a retkesaláta.

A várban ebben az évben több új kiállítás is nyílt. A Vizes pince vetítőtermében a Szent Korona történetét ismerhetjük meg: a koronázási ékszer közel egy évig

ugyanis itt őrizték, miután Perényi Péter koronaőr ide menekítette Szapolyai János 1526-os koronázását követően. A kiállításon a technológiának köszönhetően megérinthetjük és meg is forgathatjuk a koronát, és olyan szögből is láthatjuk, amelyből még sosem.

A Várkápolna tetőterében, a Csillagdában megpihenve a Tejútrendszerben gyönyörködhetünk – a róla készült animációs alkotás kizárólag itt látható.

Füzér Várában található az ország első digitális vendégböngészője is: véleményünket egy okosképernyőn jegyezhetjük le, majd a nagyvilággal is megoszthatjuk.

A LEGKISEBBEKNEK IS NAGY ÉLMÉNYT NYÚJT

Ha kedvet kaptunk felkerekedni, a gyerekeket se hagyjuk otthon! A vár lábánál kialakított Fehérlófia függőkert-játékkert el fogja varázsolni őket. A mesepark olyan élményelemekkel idézi meg a magyar mondát, mint a Kapanyányimonyók-trambulin és egy mesekörhinta. Aki megküzd a Háromfejű sárkánnyal, a Várforrás örök vizéből is kortyolhat, amelyből kóstolva a történet szerint Fehérlófia hétszer erősebbé vált. ◆

VIA CECILIO BARDINI

Toscana tornyai és a kaktusz virága

Ahogy megérkeztem Toscanába, az első dolgom volt vásárolni egy kaktuszt. Mindig is szerettem volna egy ilyen szúrós, élő szuvenírt hazavinni egy mediterrán utazásról, most eljött az ideje. Amilyen magabiztosan bepakoltam új „útitársamat” egy sienai vegyesboltban a helyi sonka, sajt és paradicsom mellé a kis elemózsiás vászontáskámba, „ő” ugyanazzal az eltökéltséggel másnap reggelre kivirágzott. Meghálálta a bizalmat! Abban is bíztam, hogy Toscana saját vagy bérelt autó hiányában a helyi tömegközlekedésre hagyatkozva is sokat ad majd – és ebben sem csalatkoztam.

◆ CSODÁKBA FELEDKEZVE

Montepulcianóban mondjuk mindjárt az első kirándulás napomon majdnem ott ragadtam, de ez nem a távolsági busz hibája volt. Sőt pont azért eshetett meg a malór, mert a busz pontosan indult, én pedig pár percet késve csak a hűlt helyét találtam. Montepulcianóba is a sienai főhadiszállásomról kirándultam, ahogyan a kint töltött egy hét alatt csillagtúraszerűen mindenhova. Először Az Alkonyat – Újhold című fantasy forgatási helyszínéül is szolgáló kisváros főterének harangtornyába tekeregtem fel egy olyan szűk csigalépcsőn, amelyen úgy kellett közlekednem, mint egy macskának: remélve, hogy ahol a fejem átfér, ott a többi testrészem is. A kilátás fentről, a harang mellől persze annál tágasabb volt Montepulcianóra és környékére. Miután

lejutottam, a hangulatos sikátorokban veszttem el – szó szerint. Addig játszottam az „itt még egy szelfi, ott még egy mellékutcába bekukkantás” című játékot, amíg a már említett pienzai busz menetrend szerinti indulását elnéztem, és az utolsó pillanatban már hiába futottam rá. Pont azt az öt percet, amely az eléréséhez hiányzott, egy gyönyörű kis kápolnában töltöttem imádkozással – ezt külföldön, ahol csak lehet, megteszem –, szóval talán az ég is így akarta.

Mivel aznap délután több járat nem indult Pienzába, taxit kellett kerítenem. A Google által kidobott negyedik telefonszám működött is: Giuseppével, aki felvette, meg egyeztünk egy megfizethető árban, majd – nem túlzok – fél perc múlva ott is volt az autó, ahová rendeltem. Hiába, az olaszok mindent ráérősen csinálnak, kivéve a vezetést! ➤

Pienzába így a lekésett buszommal egy időben gördültem be, s újabb varázslatos települést járhattam végig. Itt szakadt rám a Toscanában töltött hetem egyetlen zivatarra – szerencsére a csodás Santa Maria Assunta-katedrálissal szemben lévő városháza árkádjai alatt ért utol. Ott egy önjelölt Pavarotti épp igencsak minőségi operaáriákba kezdett, ezzel szóragoztatva az eső végét váró turistákat. Ennél olaszosabb jelenetet nem is rendezhetett volna az élet! A környező toszkán tájra kilátópontokkal is rendelkező Pienzából busszal indultam vissza a nap végén Sienába. Maga a jármű is olyan autentikus vidékeken haladt, hogy a jobb és bal oldali széksora között ide-oda pattogtam, hogy mindig az aktuális oldal szépségét csodálhassam, és örökíthessem meg a telefonommal.

KALAPOK ÉS KALÓRIÁK

Siena impozáns főterét a túrák után minden este felkerestem, s azon tűnődtem, vajon kagyló vagy inkább legyezőalakú-e. Egyik este épp a Sienai Egyetem friss végzőseinek diplomaosztó ünnepségét tartották, s eléggé meglepődtem, amikor a kalapfeldobás pillanatában a sorok közül egy „Józsí!” felkiáltást hallottam. Ezek szerint magyar végzőst is ünnepeltünk. De Sienában akkor

is érdemes majd minden sarkon a fejünk fölé pillantani, amikor nem hullanak kalapok az égből, mert az óvárost mindenütt más formájú lámpák díszítik. Jó hosszú a központi sétálóutca, tele kitűnő éttermekkel, amelyek közül a legjobb szívvel az Osteria Kamolliat ajánlom. A három legfinomabb ételből, amelyeket Sienában fogyasztottam, kettőt – egy lasagnét, amelyből mindjárt repetáztam is, és egy vaddisznóragus házi tésztát – itt tettek elém. A bevitt kalóriákat úgy sem volt nehéz lesétálnom, hogy a vasútállomástól, ahová a kirándulások miatt gyakran el kellett jutnom, megszámloltam: a kényelem kedvéért tíz egymást érő mozgólépcső, illetve mozgójárda vitt a dombon fekvő történelmi városközpontig.

A következő napjaim legragyogóbb úti céljainak Volterra és San Gimignano városai ígérkeztek, amelyek logosztikailag akár egy napra is besűríthetők, ám én külön napot szántam rájuk. San Gimignano a mondhatni tökéletes toszkán városnézőélményt nyújtja, egy kicsit Toscana Tihanya vagy Szentendréje, ahol cserébe minden szép toronyra szép számú turista is jut. Tehát az egyik legfelkapottabb hely. A világ legjobbjaként hirdetett gelatóját is itt árulja Sergio Dondoli fagyaltkészítő mester. A fagyizója falán számos olyan híresség fotója látható, akik betértek már hozzá, a helyiség előtt pedig természetesen kígyózik a sor. A *Tea Mussolini*vel című 1999-es film San Gimignano-i forgatása idején Dondoli azzal vette le a hollywoodi stábtagokat (*Cher*, *Judi Dench*, *Franco Zeffirelli*) a lábukról, hogy szerzett egy 1930-as évekbeli fagyaltos kocsit, s a történet korát megidéző járműből osztogatta nekik a fagyit. Én végül nem álltam végig a sort, mert a mellette lévő fagyis gelatója is tökéletes volt, nem bántam, ha mondjuk csak a második legjobb a világon. A közeli Volterra pedig San Gimignano-nál egy kicsit tágasabb, a terein jobban eloszlanak az emberek, hajszál-nyival kevésbé látványos, de ugyanannyira szerettem!

A MINDEN KÖZEPE

Most viszont adok egy tippet, amit nekem senki sem adott, mielőtt kiutaztam, pedig szerintem jó tudni: az előző két város árnyékában megbújó és kicsit elvesző Colle di Val d'Elsa település bizonyos szempontból sokkal toszkánabb, mint bármi más, amit előtte láttam. Itt egy olyan hétfői napon szálltam le az aktuális buszomról, amikor néhány éttermen kívül nyitva is alig volt bármi, turista meg egy szál se, vagyis csak az álmoskás helyiek között bolyonghattam, amitől jólesően bennfentesnek éreztem magam. Ez a hely adta meg nekem azt az élményt, amelyet az érintetlen Toscana varázsának nevezek: a régi városrészsel, annak több száz éves kőházaival, időtlen nyugalmat árasztó kis utcáival. Pláne szieszta idején! Itt is egy fontos tanács: a toscanai éttermek hivatalos nyitási idejéhez mindig adjunk hozzá fél órát, ennyi ráhangolódás kell a személyzetnek, hogy ne csak kinyisson, de el is kezdje kiszolgálni a vendéget. Volt persze kivétel, ahol megkérdeztem nyitáskor, hogy mikor nyitnak, és jött is a szokásos válasz, hogy fél óra múlva, mire én: de akkor már indulnom kell a buszhoz, erre ők: ja, akkor már nyitva vagyunk!

Az utóbbi a takaros és szintén alig ismert Buonconvento-ban (a városnév jelentése: jó kolostor) történt, amely városkából az utolsó nap még egy komoly túrára vállalkoztam. Azért volt komoly, mert a semmi, azaz inkább a minden közepére vitt, a Val d'Orcia régió belüli Crete Senesi nevű vidékre, ahol tipikus toszkán villák találhatók ég felé nyúló ciprusfák által körülölelve. Egy ilyen „zöld tornyos” kirándulásra is vágytam, és Ascianoig el is jutottam vonattal, de onnan busz az általam kinézett Agroturismo Baccoleno nevű luxusfarm felé csak odafele ment, vissza már ismét taxiznom kellett. A háromcsillagos szállásként is szolgáló farm és környezete lélegzetelállító, filmbe illő, úgyhogy megérte a plusz izzadságot, izgalmat, sőt a plusz eurókat is. Szerencsére megint akadt sofőr, aki Ascianoig visszavitt, s ott összebarátkozhattam egy Renato nevű macskával, amíg a vonatra vártam.

A sienai szállás ablakában mondjuk csak egy szalamandra várt, na meg a kaktuszom, amely éppen az utolsó napig virágzott, majd elhullajtotta elszáradt szirmait. Viszont a kézipoggyászomban minden további nélkül haza tudtam szállítani bebugyolálva, ekkor láttam a papírján, hogy a származási helye Mexikó, és még kaktuszútlevéllal is rendelkezik. Itthon azóta egy új hajtással is megajándékozott, tehát köszöni, jól van! Én pedig boldog vagyok, hogy az otthonomba mostantól van ki mediterrán hangulatot csempésszen, ha már egy egész toszkán olajfaligetet nem hozhattam haza magammal. ♦

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Az ember birtoka

Samuel Palmer (1805–1881): Aratás teliholdkor. Olaj, lenvászon, 1833 körül

Mi maradt nekünk?

Fejünk fölött a csillagok, messze idegenül,
lábunk alatt a holtak, a vad, gyermeki fű,
és szívünkben a bűn, nyugtalan életével.

Christine Busta: Az ember birtoka
Rónay György fordítása

◆ Christine Busta, a XX. századi osztrák költészet kiemelkedő alakja 1915-ben született. Már tizenhét éves korában felfedezték a tehetségét, de a hitleri időkben felhagyott az írással, és kivonult az irodalmi életből. Csak 1947-től jelentkezett újra költeményekkel. Ekkortól, 1987-ben bekövetkezett haláláig több verses és prózai kötetet adott ki, amelyekkel komoly irodalmi díjakat, kitüntetésekert nyert el. Busta költészete nálunk alig ismert, pedig olyan jeles költők fordították magyarra a verseit, mint Csorba Győző, Hajnal Gábor, Rónay György vagy Kalász Márton.

„A nagy ének, tudom, nem az enyém” – vallja A jó Istenhez című versében. Valóban, inkább a csend, az elmélyedés, a bensőség hangján szól, egyszerűen, röviden, szinte szöktelenül. Jelmondatát Dosztojevskijtől, A Karamazov testvérek című regényéből választotta: „Az a pokol, ha az ember már nem képes szeretni.” Költeményei abból a mélyen megélt személyes tapasztalatból születtek, amely arra tanította, hogy az ember a szegénységben és a szenvedésben keresztül juthat el az igazi szeretethez. Témáit akár a Bibliából, akár a mitológiából, akár a hétköznapi életből meríti, mindig a valósággal és a valóságért küzd – egy olyan valóságért, amely nem zárja ki a kegyelmet és a csodát.

Az *ember birtoka* című vers nagyon rövid, mégis valami lényegre tapint rá. Mi a mi életünk? Mi az emberi létezés? Hol, milyen világban élünk? A költemény nem tesz mást, mint megadja az élet kereteit: ez a magasság és a mélység. Fejünk felett a kozmosz a maga tökéletes rendjével és harmóniájával, amelynek nincs szüksége az emberre. Lábunk alatt a holtak milliárdjai, ahogyan Vörösmarty írja a *Mint a földművelő* című költeményében: „a sírokkal felszántott földbe halottait / hordja koronként a végtelen emberiség”. Ez van a lábunk alatt, a holtak és a belőlük

kiserkenő „vad, gyermeki fű”, amely kihajt évről évre. Rend, rendezettség, harmónia felettünk és alattunk, a világ egyetembe beleírt törvény. Csak a kettő között, az ember világában nincsen rend. Pedig volt, még akkor, amikor az ember megkapta Istentől a földet, hogy őrizze, gondozza és uralkodjon rajta. Ám attól kezdve, hogy az ember beengedte az életébe a bűnt, a Paradicsom elenyészett, és az embervilág nem kozmosz, nem rendezett világ többé, hanem káosz. A bűn tette ilyenné. Olyannyira, hogy többé már nem az ember e világ ura, nem is Isten, hanem a Gonosz. A Szentírás egészen egyértelműen, megfélelvezhetetlenül és többször kijelenti, hogy a Sátán e világ fejedelme (Jn 12,31), mert az ember szabadon átadta neki a hatalmát a föld felett. Azóta ez az Istent elutasító, a jelen világot uraló erő határozza meg a legerőteljesebben az embertömegek erkölcsi normáit, ideáljait, vélekedéseit, céljait, nézeteit és reményeit – azokét, akik elvetik Krisztust, akik nincsenek vele szövetségben, az ő hatalma alatt. És ebben áll a bűn, amely a költőnő szavai szerint bennünk van, nem is akárhol, hanem emberi lényünk legmélyén, a szívünkben. Az ember szívében van a bűn, a maga „nyugtalan életével”, vagyis végső soron a bűn és egyedül a bűn az, amely nyugtalanná, békesség és harmónia nélkülivé teszi az életünket, elveszi a boldogságunkat, új, hajszol és rohanásra készítet, a hatalom és a szórakozás felé. Márpedig a boldogság, az a hajdani, amelyben része volt az embernek a Paradicsomban, nem más, mint a nyugalom. De a nyugalom, a boldogság mára elveszett. Kérdés, vissza lehet-e még valaha valahogy szerezni. Igen, ha kéri, ha elfogadja az ember attól, aki megfogadta nekünk nagy erős ígérettel: „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek.” (Ján 14,27) ◆

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

CSIPKERÓZSIKA, AKIÉRT NEM JÖTT EL A HERCEG

A Kennedy lány és a lobotómia

Ha egy nagy hatalmú családnak „problémás” gyereke születik, az gyakran tragikus következményekkel jár. Ez történt *Rosemary Kennedy*vel, a későbbi amerikai elnök hűgával is, akit fogyatékosága miatt a világ egyik legkegyetlenebb műtéti eljárásával szinte élőhalottá tettek, majd szégyenükben elrekesztettek egy pszichiátriai intézményben. Olyan sikeresen, hogy a világ évtizedekig semmit nem tudott az egészről.

◆ BARBARIZMUS AZ ORVOSLÁSBAN

Az 1949-es Nobel-díj átadóünnepségén egy karakteres arcú portugál férfi vette át a Fiziológiai és orvostudományi Nobel-díjat. António Egas Moniznak hívták, és több más eredménye mellett ő dolgozta ki az első olyan eljárást, amelynek során radioaktív kontrasztanyag befecskendezésével láthatóvá váltak az agy belső erei. A díjat azonban nem ezért kapta, hanem egy olyan módszer kidolgozásáért, amelynek következtében később sok százan meghaltak, és több tízezer ember nyomorodott meg egy életre.

Rosemary Kennedy (1918–2005)

Ez az eljárás egy lobotómia nevű műtéti beavatkozás volt. Olyan, ideg- és elmeproblémákkal küszködő emberek „megsegítésére” dolgozta ki, akiken az orvostudomány akkori állása szerint már nem lehetett segíteni.

A gyakorlatban ez akár elmebeteg, akár egyszerűen csak nehezen kezelhető vagy depressziós pácienseket jelentett, akiket a családtagjaik nehezen tudtak elviselni, ezért valamiféle látványos csodamódszert kerestek. Moniz skizofréniás betegeken próbálta ki a technikát, mivel gyakran az ön- és közveszélyes, erőszakos rohakkal járó skizofrén állapot kezelésére akkoriban nem létezett megfelelő módszer.

Ugyanakkor ez a „varázslatos” kúra a mai ésszel szinte felfoghatatlanul barbár volt. Két lyukat fúrtak a páciens koponyájába, alkoholt öntöttek a homloklebenyre, hogy elpusztítsák az idegeket, majd üreges tűkkel – gyakorlatilag találmányra – eltávolították az agy egyes részeit. A szerencsésebbek túléltek, és viszonylag kezelhető károsodásokkal átvészelték a beavatkozást, sokan belehaltak, a többség azonban önálló életvezetésre képtelenül, elmeegógyintézetben vegetálta végig a hátralévő életét.

Az első ilyen műtetet Moniz 1935-ben hajtotta végre, és ettől kezdve – akármilyen értelmetlen és félelmetes volt – hamar népszerűvé vált. Az elmebetegségek stigmája olyan erősen befolyásolt mindenkit, hogy az érintett családok elkeseredésükben bármilyen radikális megoldást hatalmas megkönnyebbüléssel fogadtak. A legtöbben nem gonoszságból küldték a családtagjaikat a műtőasztalra, nem megszabadulni akartak tőlük, hanem őszintén bíztak ebben a csodakúrának tekintett új eljárásban.

„HIBA” A KENNEDY-GÉPEZETBEN

A viselkedészavarok és az elmebetegségek persze a leggazdagabb és a legnagyobb hatalmú családokat sem kímélik. Így történt, hogy az amerikai arisztokrácia csúcsragadozója, a Kennedy klán tagjai is szinte megoldhatatlan dilemmával találták szemben magukat. *Joseph Kennedy* és a felesége, *Rose* 1918-ban várta a harmadik gyermekük, *Rosemary* születését. Két ígéretes fiuk már volt, így örömmel fogadtak egy kislányt is, a szülés azonban nem a várakozásoknak megfelelően zajlott. A szülészorvos nem ért idejében a család házához, mivel az éppen dühöngő spanyolnáhajtány foglalta le minden percét. A vajúadás alatt mindössze egy ápolónő tartózkodott a kismamával, és rémületében mindent megpróbált megtenni, nehogy egyedül kelljen

leveletnie a szülést. Mintha valami morbid humorú anekdota szereplője lett volna, arra utasította *Rose*-t, hogy minden erejével szorítsa össze a combját, és ne engedje megszületni a gyereket. Ez persze csak ideig-óráig működött, így egy idő után minden egyes tolófájáskor erővel nyomta vissza a csecsemőt az édesanya testébe. Ez a küzdelem két óra hosszat tartott, így mire megérkezett az orvos, a kis *Rosemary* oxigénhiányt szenvedett.

A fejlődésében hamar megmutatkoztak a hiányosságok. Kétévesen még nem tudott felülni, járásról három éves koráig pedig szó sem volt. Iskoláskorára kiderült, hogy komoly hiányosságai vannak, így a tanulásnál is nagyon lemaradt. Iskoláról iskolára küldözgették abban a reményben, hogy valahol majd csak beleverik a gyerek fejébe a szükséges tudást – nem sok eredménnyel.

A családfő, *Joseph Patrick Kennedy* nem az az ember volt, aki jó néven vette a lányától a fogyatékoságát. Magas társadalmi státuszú üzletemberként dominálta a család életét, és már fiatalon óriási vagyont szedett össze. Huszonöt évesen egy bank elnök-vezérigazgatójaként tevékenykedett, az I. világháborúban pedig az amerikai hadihajók gyártása körüli üzleti vállalkozásokba fektette a pénzét. Megismerkedett *Franklin Delano Roosevelt*tel, a későbbi elnökkel, miközben – meg nem erősített források szerint – alkoholcsempészettel is foglalkozott. Tőzsdeügyletei is rengeteg pénzt hoztak a konyhára, és még a nagy világgazdasági válságból is megerősödve került ki, mivel az összes, rendelkezésére álló bennfentes információt vagyonszerzésre használta fel.

SOK KÜZDELEM ÉS EGY KIS REMÉNY

A kis *Rosemary* ehhez képest nem nézett túl ígéretes jövő elé. Az iskolában bukdácsolt, és az egymás után születő fiatalabb testvérei lassan mind megelőzték őt. Hiába járatták a többiekkel együtt elit magániskolákba, semmi nem segített. Nehézségei voltak a mozgáskoordinációjával, és nehezen tanult meg tányérról, késsel-villával enni. Rövidesen már fogyatékos gyerekeknek fenntartott iskolába járatták, ahol a társas viselkedés normáit megtanulta, de ennél nem sokkal jutott tovább. Rádásul a saját képességei miatti frusztrációja egyre gyakrabban dührohamokat okozott, amiket nehezen tudtak kezelni. Pszichológusokhoz járatták, nyugtatózták, iskoláról iskolára hurcolták, ő pedig minden erejével azon volt, hogy megfeleljen az apja teljesíthetetlen kívánalmainak.

A családja kifelé azt a látszatot igyekezett kelteni, hogy Rosemaryvel minden rendben van. Mivel nagyon szép lány volt, könnyedén mutogathatták a nagyközönségnek és a sajtónak is. Társas eseményekre járt, és azt híresztelték róla, hogy óvónőnek tanul. Ha kellett, lelkes és intelligens hangzású leveleket mondtak neki tollba, amiket ő hűségesen lekörmölt, majd elküldték őket a sajtónak. Miközben a valóság az volt, hogy a fiatal nővé érett Rosemaryt vállalhatatlan viselkedése miatt az utolsó magániskolából is eltávolították.

Ebben az élethelyzetben érte a családapát élete legkomolyabb megtiszteltetése: kinevezték az Egyesült Államok nagykövetének az Egyesült Királyságba. Itt Rosemarynek újabb iskolák és frusztrációk után végre sikerült beilleszkednie. Egy, az akkoriban hipermodernnek számító Montessori-módszerrel tanító iskolába írták, ahol Rosemary végre kibontakozhatott. Nem erőltették semmire, hagyták a maga tempójában haladni. Segített a kisebb gyerekek ellátásában, és az iskola mindennapi munkáit végezte. Szabad idejében bálokra, estélyekre, színházi előadásokra járt, ahol az emberek megcsodálhatták a szépségét. A dührohamok megszűntek, boldog volt, a brit nagyközönség imádta, a sajtó a tenyerén hordozta. Úgy tűnt, megtalálta azt a közeget, amelyben a legjobbat hozhatja ki magából.

A sors azonban, úgy látszik, nem kedvezett Rosemarynek. Kitért a világháború 1939-ben, a család pedig hazautazott Amerikába. Rosemary hiába könyörgött, nem maradhatott Angliában. Joseph Kennedy ráadásul hirtelen nagyon kellemetlen helyzetbe került, mivel Rooseveltnél elnök tudomást szerzett a politikai álláspontjáról. Kiderült, hogy csodálta Hitlert, és a zsidóüldözésekkel az volt az egyetlen problémája, hogy rossz színben tünteti fel a nácizmus rendszerét. Antiszemita kijelentéseit már nem lehetett eltitkolni a sajtó előtt, így kénytelen volt lemondani a nagyköveti megbízatásáról.

A VÉGZETES MŰTÉT

Rosemary ezalatt minden korábbinál rosszabb állapotba került: éjjelente megszökött a bentlakásos iskolából, ott-hon tört-zúzott, és egy különösen vad kitörés alkalmával még a saját nagyapját is megtámadta. Epilepsziás rohamai voltak, alvajárá lett, és az egész létezése egyre kínosabb lett a családja számára. Ráadásul az apja – mivel a személyes hitelét nagyrészt elveszítette a politikai életben – minden energiáját a két legidősebb fia, Joseph és John előmenetelére fordította, így különösen kellemetlennek találta a lánya jelenlétét.

Joseph Kennedy családja Rómában; 1939. A képen Rosemary Kennedy kiemelve

A szülők kétségbeesetten kerestek valamiféle megoldást, amelynek segítségével megszabadulhatnak ebből a csapdahelyzetből.

Már semmitől nem zárkóztak el, akár radikális módszerekhez is hajlandók lettek volna folyamodni. Ekkor ismerték meg a korabeli orvostudomány egyik szupersztárját, dr. Walter Freemant. Freeman neurológus-pszichiáter volt, aki lelkesen érdeklődött a Moniz-féle lobotómia iránt, és elhatározta, hogy a repertoárja részévé teszi. Bár semmiféle sebészi végzettsége és gyakorlata nem volt, először holttesteken gyakorolt, majd végrehajtotta élete első lobotómiáját egy hatvanhárom éves asszonyon. Alice Hood Hammattnek annyi volt a problémája, hogy szorongásos és depressziós panaszai voltak, a műtét után azonban már rohamai lettek, és örülhetett, hogy túlélte a beavatkozást.

Mire az idősebb Kennedyvel megismerkedett, Freeman elismert szakembernek számított a lobotómia területén, és készséggel vállalkozott arra, hogy Rosemaryn is végrehajtsa a műtétet. Meggyőződése volt, hogy a betegeknek egyetlen problémájuk van: túl sokat

gondolkoznak, emésztik magukat a saját problémáikon. Úgy gondolta, hogy az agyban találmra végzett metsző, kaszázó mozdulatok megszakítják ennek a gondolati folyamatnak az egységét.

1941 novemberében – enyhe bódításban – végre is hajtotta a beavatkozást Rosemaryn. Az anyjának nem is szóltak, Joseph egyedül hozta meg ezt a döntést. Amint a fiatal nő magához tért, azonnal világossá vált, hogy a végeredmény katasztrofális lett. Nem tudott se beszélni, se lábra állni. Pelenkázni kellett, és teljesen alkalmatlanná vált még a legalapvetőbb önálló cselekvésre is. Valószínűleg az egyik agyi artériáját szaggatta szét a barbár műtét, amelynek következtében súlyos agyvérzést szenvedett. Freeman nem vonták felelősségre, ennyi rizikó benne volt minden lobotómiában. A szülők pedig menteni próbálták a menthetőt. Hosszú hónapok teltek el fizioterápiával, amelynek eredményeképpen Rosemary meg tudott tenni néhány lépést, és szólni tudott egy pár szót. A bal oldala béna maradt, és bottal, sántikálva járt. Ennél többet azonban élete hátra lévő hatvanhárom évében nem sikerült elérni nála.

A családot ért szégyen kezelhetetlennek tűnt. Rosemaryt titokban egy eldugott pszichiátriai szanatóriumba szállították a családtól ezerhatszáz kilométernyi távolságra. Az apja saját házat építtetett neki az intézmény területén. Két apáca viselte gondját, és egy sofőr szállította saját autóján. Ebből az őrizetből azonban már soha többé nem került ki. Az anyja megfedkezett róla, húsz évig meg sem látogatta, az apja soha. Húsz évig a saját testvérei sem tudták, hol van, és majdnem harminc év telt el, mire először kihozták az intézményből, hogy részt vehessen egy-egy közös programon. A család kiterjedt levelezésében többé nem szerepelt; úgy kezelték, mintha nem is létezett volna. A világ csak negyvenhat évvel később, 1987-ben szerzett tudomást a lobotómiáról.

Walter Freeman a műtét kudarca után sem gondolta úgy, hogy el kellene gondolkodnia. Ellenkezőleg: „forradalmasította” az eljárást. Ahelyett, hogy koponyát lékelt volna, hamarosan már a betegek szemüregén át, a szemgolyó fölött, a szemfenék papírvékonyágú csontlemezén keresztül hatolt be az agyba. Ehhez egy otthoni jégvágót használt. Az eljárását transzorbitális lobotómiának nevezte, a köznép azonban inkább jégvágós lobotómiaként emlegette. Így minden sokkal gyorsabban és kevesebb veszéllyel történt. Utazóorvos lett belőle, aki saját, Lobotomobil nevű teherautójával szállította a hevenyészett műtőjét, járta Amerika útjait, megrendelésre érkezett, és naponta akár húsz-huszonöt lobotómiát is elvégzett. Egy beteggel nagyjából tíz perc alatt végzett. A legfiatalabb páciense egy Howard Dully nevű tizenkét éves kisfiú volt, akire dühös volt az apja, mivel „sokat álmodozott”, és „engedetlen volt”. Mire az ötvenes években a lobotómia csillaga elkezdett leáldozni, Freeman már több ezer embert lobotomizált. Ekkor abbahagyta az operálást, és pszichiátriai magánpraxist nyitott Kaliforniában.

Rosemary Kennedy hosszú évtizedekig, csöndesen, észrevétlenül élte a mindennapjait, miközben a család viharos időket élt meg. A legidősebb fiú, Joseph meghalt a világháborúban, aztán 1961-ben John amerikai elnök lett, a testvére, Robert főállamügyész, majd elnökjelölt. Mindkettőjüket meggyilkolták. Az idősebb Joe Kennedy kilenc gyermeke közül összesen négyet temetett el, mire 1969-ben agyvérzésben meghalt.

Rosemary nyolcvanhat éves koráig, 2005-ig élt. Amikor meghalt, az apja és az anyja mellé temették. Még halálában sem szabadult meg tőlük. ♦

SZEPTEMBERI KIMENŐ

Fotó: bartokbelaboulevard.hu

ELEVEN ŐSZ 2023

Ismét sokszínű és igényes programokkal várja a helyieket és a Bartók Béla Boulevard-ra látogatókat az Eleven Ősz nyárzáró fesztivál. A művészeti, zenei és családi programok mellett a közösségé lesz a főszerep – hangsúlyozzák a szervezők, az utca üzleteit civil együttműködésben összefogó Bartók Boulevard Egyesület tagjai, akik most az egymás iránti bizalomra, megértésre helyezik a hangsúlyt, hiszen hitvallásuk szerint az életünket szebbé, jobbá tevő kezdeményezésekben lehet igazán, szívből együttműködni.

**Budapest, Bartók Béla Boulevard,
szeptember 15–16.**

Fotó: arssacra.hu

ARS SACRA FESZTIVÁL

Az Ars Sacra Fesztivál több mint egy évtizede műfajokat, helyszíneket és korosztályokat összekötve töretlen lelkesedéssel végzi országos kulturális misszióját, hogy színvonalas művészi élmények által a látogatók személyesen megtapasztalják a transzcendenciát, és újra felfedezzék a zsidó-keresztény tanítás és hagyomány örökérvényű üzeneteit. Ebben az évben is kiállítások, koncertek, irodalmi estek, színházi előadások, filmvetítések, tematikus séták – több száz ingyenes program gazdag kínálatával várja az Ars Sacra Fesztivál a Budapestre érkező zarándokokat. Keresse a piros angyalkákkal fémjelzett eseményeket a múzeumokban, színházakban, galériákban, templomokban!

Budapest, szeptember 16–24.

BALKAN: MOST FESZTIVÁL A WOMEX KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

Veszprém szívében a művészet és a gasztronómia jóvoltából igazi balkáni hangulatban részese lehetnek a helyiek és a vendégek. A kortárs balkáni kultúra legizgalmasabb zenéi és a csevap illata teremtik meg azt a hangulatot, amely elrepíti az érdeklődőket Sarajevó, Kotor, Mostar sokszínű világába, abba a varázslatos térbe, amely az Isztriától a Fekete-tengerig Horvátországtól egészen a Balkán-félsziget déli csúcsáig tart. A BALKAN: MOST nemcsak egy vidám hangulatú fesztivál, hanem egy négyéves európai projekt, a MOST Music utolsó kiemelt eseménye is. A most szó jelentése a szláv nyelvekben hidat jelent. A MOST Music pedig valódi hidat képez az emberek és a balkáni zene között.

Veszprém, szeptember 7–9.

Pierre-Auguste Renoir:
A hinta, 1876 | © Párizs,
Musée d'Orsay, RF 2738

RENOIR - A FESTŐ ÉS MODELLJEI

Első alkalommal találkozhat a magyar nagyközönség *Pierre-Auguste Renoir* műveivel átfogó, reprezentatív kiállításon a Szépművészeti Múzeum szeptember végén nyíló kiállításán. A nagyszabású tárlat, amely a festő csaknem nyolcvan alkotását mutatja be, a francia mester alakábrázolásait állítja középpontba. A január elejéig nyitva tartó tárlaton most először lesz együtt látható Renoir *Fekvő női akt (Gabrielle)* című művének mindhárom, 1903 és 1907 között alkotott változata, köztük a Szépművészeti Múzeum történelmi jelentőségű gyűjteménygyarapítása során 2019-ben vásárolt remekművel.

**Budapest, Szépművészeti Múzeum, 2023.
szeptember 22. – 2024. január 7.**

SZEPTEMBERI KIMENŐ

Fotó: Esztergomi Futóművek

HÍDÜNNEP ESZTERGOMBAN

Az Esztergomot és Párkányt összekötő Mária Valéria hídát 1895. szeptember 28-án avatták fel. A híd az I. és a II. világháborúban is megsérült. Az első sérülést 1928-ban, a másodikat azonban csak 2001-ben állították helyre. A híd várva várt megnyitását azóta a város lakói minden évben futással is megünneplik. Szeptember 23-án, a nagyszabású négy kilométeres hídfutás mellett szeptember 24-én fél- és negyedmaraton is szerveznek. Újdonság, hogy szeptember 23-án *Reggeli a hídon* elnevezésű identitást erősítő programmal kívánják összehozni a Duna két partjának lakóit. A hídon asztalokat helyeznek majd el egy-egy székkal, az asztalokhoz pedig esztergomi és párkányi közéleti, illetve civil személyek ülnek majd le, hogy egy közös reggeli mellett beszélgessenek a hídról, emlékekről, élményekről és az összetartozásról.

Esztergom, Nagy Duna sétány, szeptember 23-24.

Fotó: szekszárdiszüretinapok.hu/Ruip Gergő

SZEKSZÁRDI SZÜRETI NAPOK

A Szekszárdi Szüreti Napok Tolna vármegye és a vármegyeszékhely egyik legnagyobb eseménye, igazi összművészeti fesztivál. Ez a hétvége azonban nemcsak a szőlőről és a borról, hanem az együttlétről, a találkozásokról is szól. Az esemény leglátványosabb eseménye a szüreti felvonulás. Ezenkívül kézműves vásár, gazdag gasztronómiai kínálat és olyan ismert fellépők is színesítik a négy napot, mint például a *Budapest Jazz Orchestra*, a *Group'n'Swing*, a *Rutkai Bori Banda*, a *Fabula Bábszínház* és *Kovács Kati*.

**Szekszárd, Szent István tér 10.,
szeptember 14-17.**

KÉPMÁS-EST

SZÍNHÁZ és PSZICHOLÓGIA

MOMkult, Kupolaterem
1024 Budapest, Csörsz u. 18.

Szeptember

21.

19:00

HOGY SZERETSZ?

Elég nagyon szeretni? Hogy lehet megtanulni a másik szeretetnyelvét, és hogyan befolyásolják a sajátunkat a szülői minták és a gyerekkori sérüléseink? Kell-e, lehet-e tanulni a „szeretést” a párkapcsolatban?

Színházi improvizációkat láthatunk a Nézőművészeti Kft. vendégművészeivel a fenti témában, a jelenetek között pedig **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője beszélget szakértő vendégével.

Színészek: Jankovics Anna és Varga Ádám.

Szakértő: M. Steinbach Annamária pszichológus.

A Képmás-estre a belépéshez regisztráció szükséges, a belépő személyenként egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

TÁMOGATÓ:

RENDEZŐK:

Fotó: nemzetitancsinhaz.hu

KESZTHELYI TÁNC PANORÁMA 2023

Tánc a színpadon, a vetítővászonon, a kiállítóterben és a térkövön. Az ország legjobb táncegyütteseinek közreműködésével létrejövő fesztivál minden estére tartogat egy különleges táncművészeti élményt. Emellett gyermekprogramokkal, kiállítással és ismeretterjesztő előadásokkal is várják az érdeklődőket a szervezők. A rendezvény célja, hogy a balatoni régióban élők és az itt pihenők is megismerhessék a magyar táncművészet gazdagságát. Megtekinthető lesz többek között a *Carmina Burana* (Szegedi Kortárs Balett), a *Naplegenda* (Magyar Állami Népi Együttes – Hagyományok Háza), az *Élő Tánc-Archívum* sorozat (Szatmár Magyar Nemzeti Táncegyüttes).

Keszthely, Balaton Színház, szeptember 7–10.

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

Ígéretes pályakezdők

Három szerző, három korosztály, három bejelentkezés a szépirodalomba. Nem melleleg mindhárman nők, és olyan kötetekkel álltak elő, amelyek rendkívül olvasmányosak, de úgy szórakoztatnak, hogy az üzenetük sokáig motoszkál bennünk.

◆ HANTHY KINGA ÉLETRE SZÓLÓ AJÁNDÉK

című regénye igazi meglepetés. A Magyar Nemzet kitűnő újságírója visszavonulása után, túl a hatvanon úgy döntött, hogy korunk magyar valóságáról az elmúlt évtizedek alatt felgyülemlett ismereteit, élményeit s a belőlük fakadó aggodalmait szépirodalmi formában megosztja az olvasókkal. A figyelem középpontjában egy fiatalember áll, egy olimpiára és érettségire készülő naiv, tiszta lélek, aki hűszévesen eldobja az életét. Kit terhel a felelősség a tragédiáért? – kérdezi Hanthy regénye. A szülőket, akik elengedték a kezét, mondván felnőtt a fiú, barátjánője van, jól tanul, sikeresen érettségizik, felveszik az egyetemre, a nagyon vágyott pszichológia szakra? Mikor mondhatja egy anya, hogy elege van a szürke házasságból, még élni akar? Hibáztatható-e, hogy elfogadja a férje által meghívott alkalmi szexuális partner szerelmét? Egyáltalán: miféle házasság az, amit idegen férfiak és nők ágyba hívásával lehet életben tartani? A regény első része erről szól. Ezzel vége is a pikáns lektűrnek. Az anya és új partnere, aki melleleg a fiú angoltanára is, harmonikus kapcsolatban élnek, ahogyan az apa is megtalálja a szerelmet felesége legjobb barátjánője oldalán. Csakhogy a fiú a válást és az új kapcsolatokat nem tudja megemészteni. Úgy érzi, hazugságok vették és veszik körül. És itt kezdődik az igazi dráma. A fiú kapcsolatba kerül a Valter Intézettel, amely előszeretettel fogadja a fiatalokat, s az általuk propagált pszichoterápia során családjuk megtagadására

buzdítja őket. Hősünk esetében gyorsan eléri a céljukat, a kétségbeesett fiú az intézet vezetőjét és remek üzletasszony feleségét kéri fel, legyenek az új szülei. Valterék cinikusan befogadják a gyereket, eleinte csak terápiás beszélgetéseket bíznak rá, amikor aztán megbizonyosodnak a hűségéről, ő lesz a cég névleges vezetője, aki a pénzügyekért felelős. Ha fény derül a kettős könyvelésre, a gátlástalan adócsalásra, őt fogják börtönbe zárni.

Közben a régi barátok rájönnek, miféle csapdába került a fiú, és elindul a versenyfutás az életéért. Mindenki segíteni akar, az anya és az apa, valamint új társaik, az egykori barátok, köztük a fiú szerelme. Tudják, hogy le kell leplezni az intézetet, de nem találnak elegendő terhelő bizonyítékot. Pedig nem pusztán szép szavakról, hanem kábítószerről is szó van.

Hanthy Kinga remekül adagolja a feszültséget. Olyan a regény utolsó harmada, mint egy krimi. Amikor letesszük az ügyes vágásokkal megszerkesztett, szókimondó könyvet, félteni kezdjük fiainkat és lányainkat. És fogadalmat teszünk: nem engedjük el a kezüket.

(Európa Könyvkiadó, 4999 Ft)

SZILÁGYI ZSÓFIA EMMA SZONJA című regénye a fiatal magyar irodalom egyik legelbűvölőbb alkotása. Az 1995-ben Debrecenben született szerző címszereplője tizenhét hosszabb-rövidebb feljegyzést címez apjának, akit nem ismert, mert a férfi elhagyta a családot, mikor ő egyéves volt. És anyja nem beszélt róla soha. Csak

a hátrahagyott Rolling Stones-lemezekből következett a lány arra, milyen lehetett az apja, akit kicsi korától hiányolt az életéből. Úgy véli, az apanélküliség okozza minden gondját, azért képtelen a szerelemre, hiába kísérletezik a fiúkkal, sőt egy lánnyal is, senki nem hozza izgalomba. Élete nagy élménye, hogy az alföldi városból Budapestre kerül. Rajongva szereti a várost, közben egyik kapcsolatból a másikba rohan. Amikor már minden reménytelennek látszik, valami elkezdődik. És ezzel le is zárul az ismertlen apának címzett, bizarr történetet felvonultató levélnapló.

Szilágyi Zsófia Emma remek figurákat teremt, kétbalkezes hősnője szerethető és nagyon mulatságos lány, aki pompásan mesél, hol sírva, hol teli szájjal nevetve.

Meg kell jegyezni, hogy a regény tizenhat éven aluliaknak nem ajánlott. És azoknak az idősebb olvasóknak sem, akiket riaszt a fiatalok szokimondása, zavaros érzelmi élete és őszinte kitérülései.

(Helikon Kiadó, 3999 Ft)

GERZSENYI GABRIELLA HÁROM LÁBBAL A FÖLDÖN

című novelláskötete is meglepetés, hiszen a negyvenes éveik második felében járó szerzőről úgy gondoltuk, hogy a Brüsszel után szabadon című úti és élménybeszámolója után visszatér a jogi pályára. Elvégre Brüsszelben ezen téren sikert sikerre halmozott. Nem tért vissza, s most, hogy elolvastuk a három ciklusból álló novellafüzérét, azt mondhatjuk, hála Istennek, hogy írásra

adta a fejét. Élvezetes, okos és szellemes írások sorakoznak a kötetben. Egyetlen pillanatra sem érzünk mesterkéltiséget, erőlködést, Gerzsenyi könnyedén mesél: érzelmesen, de nem szentimentálisan, komolyan és játékosan. Az *Amikor kicsi voltam*-ciklus novellái a kárpátaljai gyermekkor emlékeit idézik fel, s közben azt is éreztetik, hogy a neki fontos élmények milyen kevéssé érthetők a mai gyerekek számára. Mégis meg kell őrizni őket.

Az *Így élünk mi (Így éltetek ti), (Így élnek ők)* írásai a család hét napját beszélik el, hétfőtől vasárnapig. Megismerkedünk a fantasztikus meséket író kamaszfiúval, annak szeszélyes húgával, a békére és nyugalomra vágyó anyával, a higgadt, tevékeny, önfeláldozó apával. Tanúi vagyunk a mindennapos összeczorduléseknek, a szülők erőfeszítésének, hogy elássák a csatabárdot a két gyerek között. (Sajnos a bárd nem hagyja magát.) A sok humorral elmesélt valós történetek időnként a fantázia világába repítenek.

A *teher alatt nő a pálma*-ciklus 2021. szeptember 7-ével indul és 2022. május 5-én ér véget. A feljegyzések arról tudósítanak, hogy a Brüsszelből hazatért négytagú családnak miféle akadályokon kell átvergődnie, hogy otthont teremtsen Magyarországon. Hogyan packázik a sok-sok hivatal, míg végül elkezdődhet az otthonteremtés, meglesznek a tajkártyák és egyéb iratok. És szó esik az építkezés örömről és kínjairól. Közelkép a mai Magyarországról.

(Nap Kiadó, 3900 Ft) ♦

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

ŐSZI BAKANCSLISTA

Kirándulóhelyek, ahová ősszel a legideálisabb ellátogatni

Bár a strandszezonnak búcsút inthetünk, a nagy kirándulások szerelmesei számára éppen most kezdődnek az élményekben igazán gazdag hónapok. Következzenek most olyan úti célok, amelyek sokak szerint ősszel mutatják legszebb és legizgalmasabb arcukat!

◆ **AHOL A TÖRTÉNELMŰNK MEGELEVENEDIK: A HAZAI MAKETTPARKOK**

Egy nap alatt megnézni Magyarország számtalan lát-nivalóját, kastélyait és várait? Egyáltalán nem lehetetlen, és még csak utazgatni sem kell érte keresztül-kasul az országban, hiszen makettparkjainkban szinte minden egy helyen megcsodálhatunk. A szarvasi Mini Magyarország interaktív makettparkjában valóban úgy érezhetjük, hogy megelevenedett a történelem. Közel száz épület, vasúti jármű és hajó minden apró részletében kidolgozott mása megtalálható itt. A mini Balatonon és Dunán ringatózó vitorlások, gőzhajók, valamint a gombnyomásra megszólaló épületek kicsiknek és nagyoknak is különleges élményt nyújtanak.

Egy másik izgalmas makettparkunkban, a dinnyési Várparkban pedig a ma már csak romokban létező középkori magyar várak kicsinyített eredetije láthatók, amelyek, akárcsak a valóságban, kőből, téglából, fából és földből készültek, ráadásul az építmények elhelyezése sem véletlenszerű: a történelmi Magyarország térképét formázó sétányon belül, az eredeti elhelyezkedésüknek megfelelően építették fel őket (megyei pontossággal).

KÜLÖNLEGES SÉTÁNYOK

Hazánkban évről évre egyre több tanösvény, cölöpökre épült panoráma- és lombkoronasétány épül, amelyek bejárása minden évszakban páratlan élményt nyújt.

A Villányi-hegységben található négyszáznegyvenkét méter magas Szársomlyó-hegy 1944 óta védett területnek számít. Keleti oldalában található a Nagyarsányi Szoborpark, ahol a parkot körülvevő, a Szársomlyó részét képező sziklafal peremén 2019-ben egy új panorámasétány létesült, csodás kilátással a Villányi borvidékre. A Kikerics panorámasétány névadója az itt élő magyar kikerics, amely a Szársomlyó déli oldalának meghatározó növénye. A sétány további különlegessége, hogy ötven védett növényfajból hét faj kizárólag itt fordul elő hazánkban.

Egy másik igazán unikális sétányunk a farmosi Kékbeigy tanösvény, amelynek nádasba nyúló, kétszáz méter hosszú pallósorán végighaladva a nádasok világát tanulmányozhatjuk. A cölöpsétány Magyarország egyik talán kevésbé ismert látnivalója, ám mindenképpen érdemes felkeresni, hiszen a természeti látnivalókban bővelkedő Tápió-Hajta Vidék Tájvédelmi Körzet öleli körbe. Meredek löszdombok, sivatagot idéző homokbuckák,

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség

A szamosújlaki templom – Középkori templomok útja

az Alföld ősi arculatát felidéző mocsarak, valamint a Tápiómente gazdag néprajzi hagyományai várnak itt ránk.

KÖZÉPKORI TEMPLOMOK ÚTJA

Nincs még egy olyan hely Magyarországon, mint a Felső-Tisza vidéke, legalábbis ami az épségben megmaradt templomaink számát illeti. Mert hiába a tatárdúlás és a török megszállás, a vidék ingoványos ártere épségben megvédte a XIII. században épült templomait. Az összesen harminchét középkori épületet egy tematikus túraútvonal köti össze, a Középkori templomok útja, amelyet akár gyalog, akár kerékpárral is felfedezhetünk. Az apró szatmári és beregi településeken – többek között Lónyán, Gyügyén, Tákoson, Szamostatárfalván, Csengeren, Szamosújlakon, Sonkádton, Csarodán, Csengersimán – olyan csoda várja a látogatót – páratlan templombelső, freskók, oltárok, faragványok –, amelyekre talán nem is számít. És bár a templomok kulcsát nem minden esetben egyszerű megszerezni – a településeken keressük a „kulcs őrét”. Mindenképpen megéri a próbát!

AZ ŐRSÉGI HARANGLÁBAK

A reformáció magyarországi térhódítása óta, a döntően reformátusok lakta Őrségben számos helyen találunk haranglábakat. Annak idején a településeken élő szegény földműveseknek nem volt lehetőségük templomokat emelni, ennek köszönhetően találkozhatunk ma a legtöbb helyen műemlékké nyilvánított csodaszép haranglábakkal. Az Őrség jelképe, a Pankasz legmagasabb pontján álló, 1755-ben emelt harangláb az egyik legismertebb és

Boldogkő vára

legszebb mind közül. A köznyelvben szoknyás haranglábként is emlegetik, mert tíz tölgyfaoszlop tartja a szoknyáját, azaz a tornyát. Ám, ha nem a haranglábak útját szeretnénk bejárni, az Őrségben több tematikus tanösvény is található – a négyszáz méter hosszú Rezgőnyár tanösvénytől a négy kilométeres Róka-gomba tanösvényig –, amelyek közül bármelyiket is választjuk, biztosan nem csalódunk.

KÜLÖNLEGES VÁRAINK BOLDOGKŐ VÁRA

Nemcsak a Zempléni-hegység, de egész Magyarország talán legkülönlegesebb váráról van szó, amelynek a hegygerincen végigfutó nyúlványa leginkább a kínai nagy falra emlékeztet. Boldogkő vára olyan érdekességekkel várja a látogatókat, mint az ezer katonából álló ólomkatona-kiállítás, a középkori kohó, amelyben egykor bronzot állítottak elő vagy a gabonaőrítő szárazmalom. A vár legrégebbi része az ötemeletes öregtorony, míg a legimpozánsabb az Oroszlánszikla. Ez utóbbi egy őrbódé a várfal végén, ahonnan szenzációs kilátás nyílik a várra és az Aranyos-völgyre. Ne hagyjuk ki a vár pincéjében található borozót sem, ahol a legenda szerint híres költőnk, Balassi Bálint is sokat időzött, és itt írta a Borivóknak való című versét is.

A BORY-VÁR

A székesfehérvári Bory-várat a magyar Tádzs Mahalnak is nevezik, egyrészt gazdag díszítettsége miatt, másrészt, mert mindkét palotát férfiak emelték a hitvesi összetartozás és az el nem múló szerelem jelképekül. A számos

Bory-vár

díszítménnyel ellátott vár alaprajza szimbolikus, két centruma: a hitvesi szeretet kápolnája és a műterem, amelyek az építő és megálmodó, Bory Jenő életének két sarkalatos pontját jelképezik. Az épületben több száz, a legváltozatosabb technikával készült szobor található. Amerre csak nézünk, a falakat festmények borítják. A vár külső és belső tereiben a legváratlanabb helyeken tűnnek fel a mozaikok, az üvegfestmények, a díszkutak. Az épület egyik éke, a festett csigalépcső, de érdemes felmenni az egyik toronyba is, ahonnan pazar kilátás nyílik a környékre.

FELFEDEZÉSEK ÚJ PERSPEKTÍVÁBÓL LÓHÁTON A VISEGRÁDI-HEGYSÉGBEN

Túrázni nemcsak gyalogosan, de kerékpárral és akár lóháton is lehet. Ez utóbbira kínál lehetőséget a Pilis Ride, amelyet a Pilis Bike erdei kerékpáros úthálózat folytatásaként alakítottak ki, és amelynek köszönhetően immár lóháton is be lehet barangolni a Visegrádi-hegységet. A Pilisi Parkerdőben aszfaltozott erdei utak, köves kaptatók, lágy lejtésű erdei ösvények, jól felszerelt istállók és mindezek mellett jó levegő és rengeteg természeti és kulturális látnivaló várja a kalandvágyó, tartalmas kikapcsolódást kereső lovasokat.

A GEMENCI ERDŐ TÚRAKENUVAL

A holtágakkal és a belső tavakkal szabdalta ártéri rezervátum az egyik legszebb hazai látnivaló Közép-Magyarország déli részén, amelyet leginkább hajóba szállva, evezés közben ismerhetünk meg. A Duna mentén kialakult mocsaras vidék páratlan ökoszisztémával, kivételes növény- és állatvilággal rendelkezik, amelynek mindennapjait a Duna vízállása határozza meg. Túránk során különleges vízimadarakat, kócsagokat, gémeket, jégmadarat, rétisast, békászó sast, kerecsensólymot és hódokat, sőt akár nagyvadakat: őzet, vaddisznót is könnyen megpillanthatunk. A legnagyobb magyar ártéri erdő „legjeit” hosszan lehet sorolni: itt található az ország

A lillafüredi kastélyszálló

legnagyobb fája, a Pörbölyi Titán névre keresztelt, százéves, huszonegy méter kerületű fekete nyárfa, itt él továbbá Magyarország legszebb gímszarvas-populációja. Nyár végén, ősz elején az év legizgalmasabb turisztikai programja a szerelmes hímek bőgése, amikor a gemenci erdőbe zárandokolók szervezett éjjeli sétákon hallgatják a különleges természeti jelenséget.

+1 TIPP: LILLAFÜRED – A HELY A KÉPESLAPOKRÓL

Magyarország legszebb természeti adottságokkal rendelkező kirándulóhelyének címére Lillafüred nagy eséllyel pályázhatna, és nem csak a Hámori-tó és a Palotaszálló lenyűgöző látványa vagy a tavaly újjászületett Zsófiakilátó miatt, amely 2022-ben elnyerte az Év Kilátója címet. A környék ugyanis különleges barlangokban is bővelkedik: közvetlenül a híres vízesés mellett található a hatszáz méter hosszú Anna-barlang, amelynek különlegessége, hogy az anyaga mésztufa, és ilyen barlangból a világon mindössze tizenöt található. Ugyancsak itt található az 1913-ban Kadić Ottokár által felfedezett Szent István-barlang is, melyben az Aggteleki-cseppkőbarlanghoz hasonlóan egymást követik a felszínről beszivárgó vizekből keletkezett látványos álló- és függőcseppkövek, amelyeknek külön nevük is van. Lillafüreden járva kihagyhatatlan élmény a libegőzés: a háromszázhárom méteres tengerszint feletti magasságból induló felvonóról negyedórán keresztül gyönyörködhetünk a tájban. Fentről pedig többféleképpen is lejuthatunk: a Rollerösvény lankás lejtőjén leroboghatunk biciklivel, de tehetünk egy nagy sétát is az Oxigén túraútvonalon is, miközben megismerkedhetünk a bükkösök gazdag állat- és növényvilágával. ♦

Források:

<https://csodasmagyarorszag.hu>, <https://minimagyarorszag.hu/>
<https://varpark.hu/>, <https://parkerdo.hu/turizmus/pilis-ride/>
<https://csodahelyek.hu/2022/08/12/10-colopsetany-magyarorszagon/>
<https://csodalatosmagyarorszag.hu/hirek/itthon/eg-es-fold-kozott-a-szarsomlyora-epített-panorama-setanyon/>
<https://travelladdict.hu>

JÁTÉKOSKÁRTYÁD MOST LAKÁSKULCS

Játsz egy szelvényen
legalább 1000 Ft értékben,
használd Játékoskártyádat,
és nyerd meg álmaid otthonát!

LEHET

**FŐNYEREMÉNY:
EGY ÚJ ÉPÍTÉSŰ,
PENTHOUSE-JELLEGŰ
BUDAPESTI LAKÁS**

Az ingatlan képe illusztráció.

HETI NYEREMÉNYEK:

1 x 500.000 FT
5 x 100.000 FT

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

otp Ingatlan

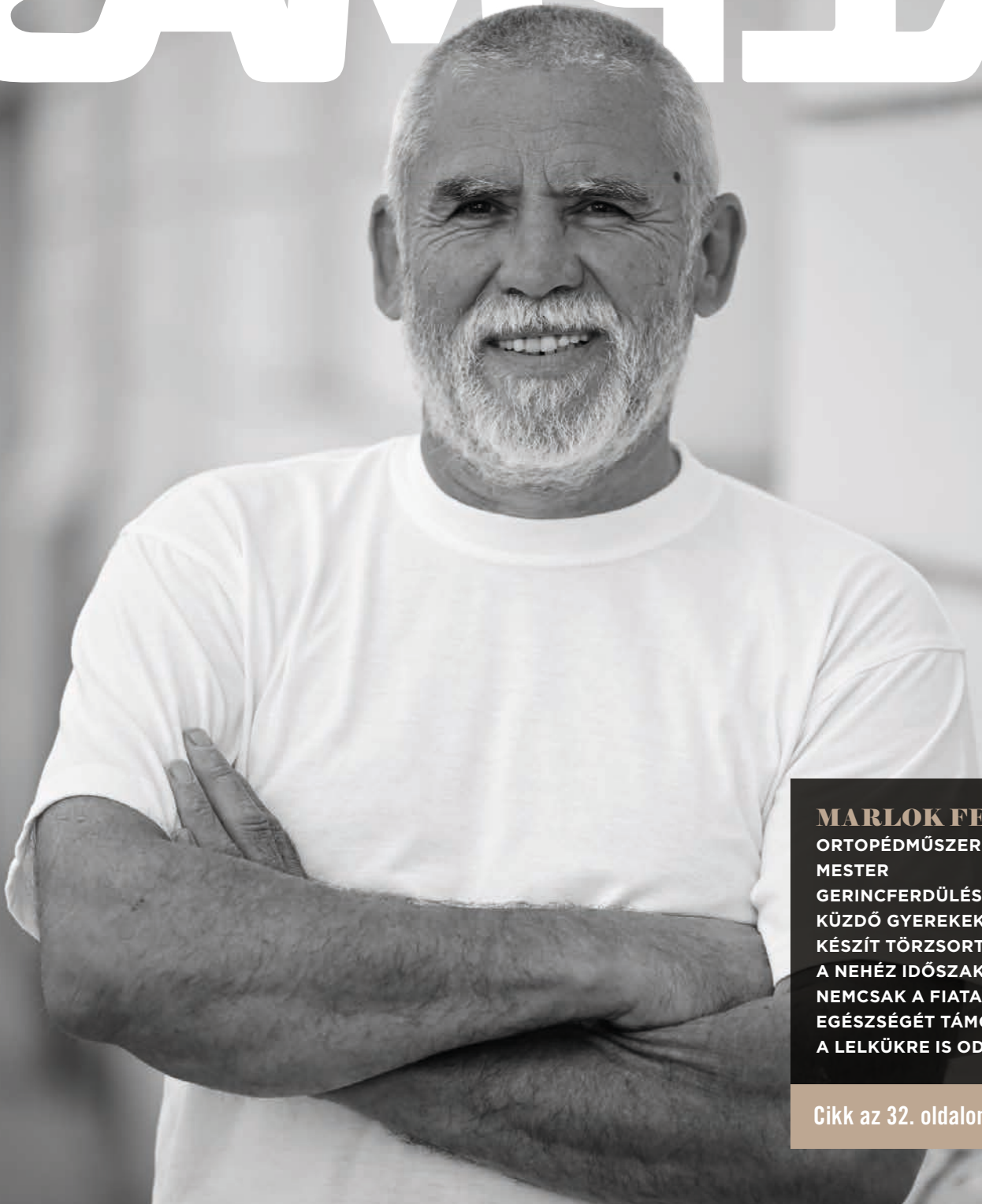
A nyereményjáték időtartama: 2023. augusztus 28. – 2024. március 3.

További részletek a lottózókban és a www.szerencsejatek.hu honlapon.

#maradjonjáték

ZAMQEDY

MARLOK FERENC
ORTOPÉDMŰSZERÉSZ-
MESTER
GERINCFERDÜLÉSEL
KÜZDŐ GYEREKEKNEK
KÉSZÍT TÖRZSORTÉZISEKET.
A NEHÉZ IDŐSZAKBAN
NEMCSAK A FIATALOK TESTI
EGÉSZSÉGÉT TÁMOGATJA,
A LELKÜKRE IS ODAFIGYEL.

Cikk az 32. oldalon

